

Piteå kommun
Utbildningsförvaltningen

Redovisning av kränkande behandling, trakasserier och diskriminering 2018

Sammanfattning

Under 2018 har det kommit in totalt 149 anmälningar och 118 avslut om kränkande behandling.

Förskolan har lämnat in 15 anmälningar, grundskolan 118 anmälningar och gymnasiet har lämnat in 16 anmälningar.

Under hela året har det fortsatt varit stora skillnader i antalet inkomna anmälningar när det gäller verksamheterna i norra och södra området i kommunen. 81 % av anmälningarna, vilket motsvarar 108 anmälningar, kommer från norra området och 19 % av anmälningarna, vilket motsvarar 25 anmälningar, kommer från södra området. Även bland skolorna inom respektive området är det stora skillnader i antalet anmälningar.

Av rapporten framgår att en stor del av kränkningarna som kommer till skolans kännedom sker inom skolans område exempelvis i klassrum, på skolgården, i matsalen, kapprum och i elevcaféerier.

Något mycket glädjande är att i 124 fallen fick förskolechef/rektor kännedom om händelsen inom fyra dagar.

Inledning

Syftet med en kontinuerlig och fördjupad uppföljning av anmälningarna är att skapa en bild av hur nämndens verksamheter verkställer lagkrav samt interna riktlinjer och rutiner kopplade till anmälan om kränkande behandling. Nämnden får även en fördjupad analys av innehållet i anmälningarna.

Lagstiftning och begrepp

6 kap 10 § skollagen och 2 kap 7 § diskrimineringslagen (2008:567) uppger att personal som får kännedom om att ett barn eller elev anser sig ha blivit utsatt/kan antas ha blivit utsatt för kränkande behandling i samband med verksamheten skyldig att anmäla detta till förskolechef eller rektor. Förskolechefen eller rektorn är därefter skyldig att anmäla detta till huvudmannen. Huvudmannen har delegerat till förskolechef eller rektor att skyndsamt utreda och i förekommande fall vidta de åtgärder som krävs för att förhindra kränkande behandling eller trakasserier.

Enligt 6 kap 3 § skollagen är kränkande behandling ett uppträdande som utan att vara diskriminering enligt diskrimineringslagen (2008:567) kränker ett barn eller elevs värdighet. Exempel på kränkande behandling är nedsättande tilltal, ryktesspridning, förlöjliganden, fysiskt våld, utfrysning eller hot.

Trakasserier är ett uppträdande som kränker barn eller elevs värdighet och som har samband med diskrimineringsgrunderna. Sexuella trakasserier är ett uppträdande av sexuell natur som kränker någons värdighet. Trakasserier kan barn och elever utsätta varandra för. När personal trakasserar barn och elever är det förbjudet och juridiskt betraktas det som diskriminering.

Diskriminering innebär att ett barn eller en elev missgynnas direkt eller indirekt med koppling till någon av diskrimineringsgrunderna:

- Kön
- Könsoverskridande identitet eller uttryck
- Etnisk tillhörighet
- Religion eller trosuppfattning
- Funktionshinder
- Sexuell läggning
- Ålder

Diskriminering förutsätter att personen som utsätter är i en maktutövande position. Inom skolväsendet kan endast huvudmannen eller personal anses skyldig för diskriminering, barn och elever kan alltså inte diskriminera varandra i juridisk mening.

Inkomna anmälningar januari – december 2018

Under året har det totalt kommit in 149 anmälningar från verksamheten, att jämföras med 64 anmälningar under 2017. I 72 av fallen (48%) är det flickor som blivit kränkta och i 77 av fallen (52%) är det pojkar som blivit kränkta. I dagsläget går det inte att ta reda på hur fördelningen ser ut när det gäller vilket kön förövarna har då det inte är något som frågas efter i anmälan.

I 139 av fallen uppges elev ha kränkt annan elev och 10 av fallen rör personal som uppges ha kränkt elever. Det är väldigt olika karaktär på kränkningarna som gjorts av personal, vissa kan anses bagatellartade medan andra är av allvarligare karaktär.

De i särklass flesta anmälningarna kommer från grundskolan som har lämnat in 118 anmälningar. Förskolan har lämnat in 15 anmälningar och gymnasiet 16 anmälningar.

Flest anmälningar inkom i januari och oktober. En förklaring till det kan vara att anmälningarna som kommer in i januari oftast kan härledas till händelser i december när eleverna är trötta och längtar efter jullov. Det stora antalet anmälningar som kommer in i oktober kan förklaras genom att ett nytt läsår innebär nya gruppsammansättningar och byte av stadier vilket kan orsaka fler konflikter och situationer där kränkningar kan uppstå. En annan förklaring kan vara att förvaltningen i september hade en tematräff tillsammans med rektorer och förskolechefer som handlade om den anmälningsskyldighet som finns vid kränkande behandling.

Av inkomna anmälningar framgår att de flesta kränkningarna under året har skett i mellanstadiet. Tittar man närmare på i vilken årskurs de flesta kränkningar skett i är det framförallt årskurs 5 som är utmärkande. Vid samtal med rektorer är de inte förvånade att det ser ut på det här sättet då fler elever i årskurs 4 enligt rapporten Skolbarns hälsa och levnadsvanor 2017/2018 upplever att arbetsron försämras och mobbing ökar.¹ Kunskapsmässigt är kraven på eleverna också betydligt högre på mellanstadiet jämfört med lågstadiet. Mellanstadiet upplevs av många elever som ”det nya högstadiet”.

Jämför man rapporten för årskurs 4 med rapporten för årskurs 7 kan man se att elevernas upplevelse även där är att arbetsmiljön försämras och att mobbingen ökar, dock inte lika mycket som i årskurs 4.

Jämförelse Norra och Södra området

Från norra området, det vill säga Rosvik, Porsnäs, Backgårds, Solander, Kullen, Björklunda, Christina, Norrmalm, Backen, har det under perioden kommit 108 anmälningar. Det motsvarar 81 % av alla inkomna anmälningar. I norra området finns ca 3 284 barn/elever.

Södra området, Jävre, Hortlax, Norrby, Bergsviken, Pitholm, Munksund, Klubbgården, Strömnäs, Sjulnäs, Infjärden, har för samma period rapporterat 25 anmälningar. Det motsvarar 19 % av antalet anmälningar. I södra området är det ca 3 435 barn/elever.

Om man tittar närmare på respektive område ser man att det är stora variationer även när det gäller antalet anmälningar från de olika skolorna och förskolorna i området. Det faktum att det är väldigt stora skillnader i antalet anmälningar från de olika områdena kan tolkas på olika sätt.

---

¹ Rapport Skolbarns hälsa och levnadsvanor i Norrbotten Årskurs 4, utgiven av Region Norrbotten.

Anledningen till ett stort antal anmälningar kan vara att skolan är bra på att uppmärksamma och ta kränkande behandling på allvar och vissa skolor har personal utsedd att arbeta särskilt mot kränkande behandling. Den fysiska arbetsmiljön är även dålig på vissa skolor, exempelvis är det trångt om utrymme samt bristfällig utemiljö. De enheter som har flest anmälningar behöver alltså inte ha större utmaningar än andra gällande kränkande behandling utan det kan vara ett bevis på att de har fungerande rutiner för arbetet med kränkande behandling.

Förklaringar till få anmälningar kan vara ett väldigt bra förebyggande arbete men det kan också vara att man väljer att inte anmäla kränkande behandling till huvudmannen av olika anledningar såsom rädsla för att skolan ska få dåligt rykte eller att man anser att det räcker att skolan tar tag i det internt.

Piteå kommun består av många mindre byar vilket får några av rektorerna att fundera på om det skulle kunna medföra en mentalitet att vårdnadshavare hellre löser uppkomna situationer själva utan att blanda in skolan. Skollagen är dock återigen tydlig med att all form av kränkande behandling som personalen får vetskap om ska anmälas och utredas, detta gäller oavsett om det skett under skoltid eller på fritiden.

Anmälningar från gymnasiet

Strömbäckskolan består av 6 olika enheter som tillsammans har lämnat in 15 anmälningar om kränkande behandling. Magne har anmält 3 kränkningar, Frigg 5, Mimer 4 stycken, Munin 2, Mjölner 1 anmälan och Hugin har inte lämnat in någon anmälan om kränkande behandling. Grans Naturbruksgymnasium har anmält 1 ärende.

Skillnaden mellan anmälningarna som kommer från för- och grundskola och gymnasiet är att det på gymnasiet inte är lika stor del av anmälningarna som innefattar fysisk kränkning. På gymnasiet är det övervägande verbala och psykiska kränkningar men även en del sexuella kränkningar förekommer.

I 3 av de 16 anmälningarna uppges personal ha kränkt elev.

Tidigare kränkningar

Vid en djupare analys av de 149 inkomna anmälningarna har det kunnat konstateras att 26 av dessa barn och elever blivit utsatt för kränkande behandling vid minst 2 tillfällen. 17 elever har blivit utsatt 2 gånger, 6 elever 3 gånger och 3 elever har blivit utsatt vid mer än 3 tillfällen.

Rektorerna beskriver ofta en komplicerad social situation kring många elever och flertalet av dessa elever förekommer också i kränkingsanmälningar. I sådana situationer kan det vara svårt att få syn på och avgränsa orsaker som enkelt kan åtgärdas för att få stopp på kränkningarna. Elever som förekommer ofta i kränkingsanmälningar har ofta behov av särskilt stöd för sin kunskapsutveckling och samspelet med andra människor.

Kännedom om händelse och tid från händelse till inkommen anmälan till huvudmannen

I 123 fall av de inlämnade 149 anmälningarna fick förskolechef/rektor kännedom om händelsen inom 4 dagar. I resterande fall tog det 6 dagar eller mer innan de fick vetskap om att ett barn/en elev upplevt sig kränkt.

En anmälan och utredning om kränkande behandling ska enligt skollagen ske ”skyndsamt”. Enligt en av JP Infonets expertjurister ska anmälan vara gjord till huvudmannen samt utredning ska ha satts igång inom ”några dagar”. Av ett antal hovrättsfall kan man dra slutsatsen att det inte får gå många dagar innan utredning påbörjas och sedan bedrivs effektivt.

Drygt hälften av alla anmälningar anmäls till huvudmannen inom tre veckor, resterande anmälningar kommer till huvudmannens kännedom efter fyra veckor eller mer. En förklaring till att det tar förhållandevis lång tid för huvudmannen att få kännedom om anmälningarna kan vara att förvaltningen inte har något digitalt system för att göra anmälan. I dagsläget skickas anmälningar till förvaltningen via post eller så lämnas de personligen av rektor/förskolechef.

Avslutade ärenden

Under året har 118 anmälningar om avslut lämnats in.

En sammanställning med oavslutade ärenden har skickats ut till alla förskolechefer/rektorer vid två tillfällen, detta är något som kommer att fortsättas med då det har varit uppskattat av förskolechefer och rektorer.

Den nuvarande utformningen av blanketten för avslut saknar fält för att beskriva vilka utredningar och åtgärder som genomförts. Om en händelse går vidare och anmäls till Skolinspektionen eller Barn- och elevombudet så behöver huvudmannen kunna återge detaljer kring genomförandet av de olika stegen i anmälningsblanketten samt elevens nuvarande skolsituation. En viktig del av uppföljningen är också att dokumentera hur den utsatta eleven ställer sig till åtgärder som satts in samt om åtgärderna gett effekt.

Vart sker kränkningar, trakasserier och diskriminering och olika typer av kränkningar

57% av anmälningarna sker på platser på skolans område där personaltätheten är lägre, exempelvis i caféteria, matsal, kapprum och på skolgården.

22% av alla anmälningar om kränkande behandling sker i klassrum och lekrum där personal finns närvarande. En förklaring till den förhållandevis höga siffran är att det är i klassrum och lekrum personal är närvarande och har stor chans att uppmärksamma kränkande behandling.

I arbetet med sammanställning av inkomna anmälningar har respektive anmälan kategoriserats genom specifika uttryck för kränkande behandling. Verbala kränkningar, exempelvis när en elev blir utsatt för hot eller nedsättande kommentarer och fysiska kränkningar, så som slag, knuffar, att få snö eller grus kastat på sig är de vanligaste typerna av kränkningar.

Reflektioner från träffar med rektorer och förskolechefer

Rektorer och förskolechefer är överens om det i många fall är svårt att veta om en anmälan om kränkande behandling ska göras eller inte, det är därför svårt att få transparens och likvärdighet i bedömningarna. För att försöka skapa en samsyn föreslår rektorer och förskolechefer en workshop där de stadietvis arbetar tillsammans i mindre grupper och diskuterar anonymiserade anmälningar. Workshopen kommer att genomföras på nästa rektorskonferens som är i februari 2019.

Vid diskussioner blir det tydligt att rektorer, förskolechefer och personal vid förvaltningen i vissa fall har olika uppfattning om när anmälan ska göras. Det leder till diskussion om vem som är domare i de här fallen, vem bestämmer när en anmälan ska göras? Är det barnet, läraren, rektorn eller vårdnadshavarna? Skollagen är tydlig med att anmälningsplikten inträffar så fort personalen

---

får kännedom om att ett barn eller en elev upplevt sig vara kränkt, eller vid signaler om kränkning via personalens observationer eller via information från vårdnadshavare. Det krävs således inte att barnet/eleven har uttalat att denne har upplevt sig kränkt för att personalen ska agera eftersom det kan finnas andra signaler som tyder på att kränkningar förekommer. Personalen ska därför göra en anmälan till rektor/förskolechef vid samtliga händelser som signalerar att kränkande behandling förekommer i samband med verksamheten, detta gäller även händelser som ter sig bagatellartade. Upprepade bagatellartade händelser kan röra sig om kränkande behandling. En anmälan ska därför alltid göras även om personalen i utredningen kommer fram till att händelsen är utagerad eller obetydlig. Personal och rektor har alltså inget förhandlingsutrymme när det gäller om en anmälan ska göras eller inte. Vårdnadshavare ska inte heller tillfrågas om de vill att en anmälan ska göras, men de ska däremot informeras om att en anmälan om kränkande behandling har upprättats.

Det har uppmärksammats att ett antal rektorer/förskolechefer har använt sig av en felaktig blankett för att anmäla kränkande behandling, vilket kan ha gjort att ett antal anmälningar rapporteras som elevskada istället för kränkande behandling. I den mån personal på förvaltningen fått vetskap om det har dessa anmälningar plockats ut och lagts till i statistiken för kränkande behandling.

Analys

Uppfattningen är att det under 2018 har diskuterats mycket kring kränkande behandling i våra verksamheter och i olika forum, ett resultat av detta är att antalet anmälningar till huvudmannen har ökat. Detta ska ses som något positivt då det indikerar att förvaltningens verksamheter följer skollagens bestämmelser samt tar barn och elevers signaler och upplevelser om kränkande behandling, trakasserier och diskriminering på allvar.

Under året har det vid flertalet tillfällen förts diskussioner om vid vilka situationer anmälan om kränkande behandling ska göras. Det står klart att rektorer och förskolechefer har olika uppfattning om detta och gör olika. Förvaltningen behöver därför fortsätta arbetet kring att skapa samsyn och arbeta för en mer likvärdig bedömning. Ett första steg är den workshop som rektorer och förskolechefer kommer att genomföra i februari 2019.

För att uppfylla lagkravet om att anmälan till huvudmannen ska ske skyndsamt har diskussioner förts om att skapa en blankett som gäller utredningen kring den kränkande behandlingen. Rektor/förskolechef kommer då att kunna lämna in anmälan om kränkande behandling utan att egentligen några åtgärder hunnit vidtas för att sen i steg två kunna utreda och dokumentera vidtagna åtgärder för att sedan kunna avsluta ärendet när den kränkande behandlingen har upphört. Dokumentation av utredning och vidtagna åtgärder är också ett viktigt underlag för att kunna följa upp effekterna av åtgärderna.

Uppföljningen visar att kvalitén på informationen som lämnas i anmälningsblanketterna överlag är bra. Blanketterna är i de allra flesta fall väl ifyllda, endast i enstaka fall har informationsrutor varit tomma. I syfte att kunna göra bättre analyser och fånga upp fler vidtagna åtgärder kommer nya blanketter för anmälan och avslut om kränkande behandling att skapas under 2019.

För att underlätta för rektorer och förskolechefer att anmäla ärenden om kränkande behandlingen till huvudmannen föreslår förvaltningen att rutiner för att kunna anmäla kränkande behandling digitalt skapas.

Utbildningsförvaltningen kommer även att börja dokumentera vilka elever som utför kränkningen. Dokumentationen skapar ett viktigt underlag för verksamheten att se om kränkande behandling i ett enskilt fall är en del av ett större problem.

Då det är första året anmälan om kränkande behandling redovisas på detta sätt är det svårt att dra alltför stora slutsatser då vi inte har något sedan tidigare år att jämföra med.

Förslag på åtgärder:

- Se över befintliga mallar, rutiner och riktlinjer.
  - Tydliggöra vart mallar, rutiner och riktlinjer går att hitta.
  - Skapa förutsättningar för att kunna anmäla kränkande behandling digitalt.
  - Workshop för att skapa transparens och likvärdighet kring anmälningarna.
-